

Brouci (Coleoptera) Žihle a okolí. 1.část. Lucanidae, Trogidae, Geotrupidae

Václav Týr

Žihle 119, 33165 Žihle; e-mail: vaclavtyr@seznam.cz

TÝR V. 2010: Brouci (Coleoptera) Žihle a okolí. 1.část. Lucanidae, Trogidae, Geotrupidae [Beetles (Coleoptera) in the surroundings of Žihle. Part 1. Lucanidae, Trogidae, Geotrupidae]. – Západočeské entomologické listy, 1: 16–18. Online: <http://www.zpcse.cz/entolisty/entolisty.html>, 26-3-2010.

Abstract. Results of the faunistic research of Coleoptera in the surrounding of Žihle (northern part of the Plzeň region) are presented in the paper. The first part contains data of the families Lucanidae, Trogidae and Geotrupidae. 6 species of Lucanidae, 3 species of Trogidae and 5 species of Geotrupidae have been recorded from the study area. Species most interesting from the faunistic point of view are *Ceruchus chrysomelinus* (Hochenwarth, 1785), *Lucanus cervus cervus* (Linnaeus, 1758), *Odonteus armiger* (Scopoli, 1772), and *Geotrupes stercorarius* (Linnaeus, 1758).

Key words: Faunistics, Coleoptera, Lucanidae, Trogidae, Geotrupidae, Czech Republic, Plzeň region

ÚVOD

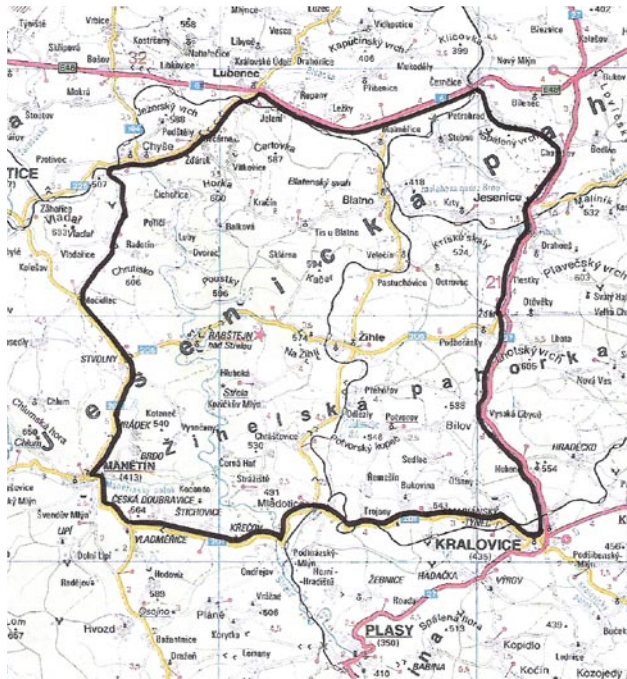
V tomto příspěvku, který je prvním v chystané sérii o broucích (Coleoptera) Žihle a okolí, předkládám výsledky faunistického průzkumu brouků širšího okolí obce Žihle, která se nachází v nejsevernější části Plzeňského kraje. Jedná se o údaje získané vlastní sběratelskou činností v letech 1984–2009, prezentaci údajů získaných determinací nebo revizí soukromých a muzejních sbírek a citaci údajů z literatury vztahující se k dané oblasti.

MATERIÁL A METODIKA

Sledovanou oblast tvoří okruh ve vzdálenosti přibližně 10 km od obce Žihle, který částečně zasahuje i do sousedních krajů: Středočeského, Ústeckého a Karlovarského. Pro potřeby faunistického průzkumu jsou hranice zmiňovaného území vymezeny silničním spojením následujících měst a obcí: Mladotice, Trojany, Kralovice, Vysoká Libyně, Žďár, Jesenice, Chotěšov, Petrohrad, Černčice, Ležky, Lubenec, Chyše, Bohuslav, Močidlec, Stvolny, Manětín, Vladměřice a Křečov (Obr. 1). Nejvýše položeným místem je Kanešův kopec u obce Tis u Blatna (633 m n.m.) a nejnižší položeným místem je obec Černčice (335 m n.m.) v severní části sledovaného území a údolí řeky Střely u Mladotic (357 m n.m.) v části jižní. Zhruba dvě třetiny sledovaného území jsou zalesněny (s převládajícími porosty smrku a borovice), nezalesněné plochy jsou využívány převážně zemědělsky. Významným krajinným prvkem je údolí řeky Střely, která svým meandrovitým tokem protéká sledovanou oblastí od

severu k jihu.

Nomenklaturu a pořadí druhů uvádím podle práce JUŘENA & TÝR (2008). Číslo v závorce za názvem lokality představuje kód faunistického mapového pole (PRUNER & MIKA 1996). Názvy lokalit jsou v rámci jednotlivých druhů řazeny abecedně. Latinské rodové jméno savce (např. *Cervus*) uvedené ve faunistickém záznamu znamená, že druh byl nalezen v jeho trusu. Latinské rodové jméno ptáka (např. *Buteo*) uvedené ve faunistickém záznamu znamená, že druh byl

Obr. 1. Mapa sledovaného území.

Fig. 1. Map of the region under study.

nalezen v jeho hnízdě nebo jeho blízkosti. Latinské rodové jméno rostliny (např. *Fagus*) uvedené ve faunistickém záznamu znamená, že druh byl na ní (nebo jejich částech) nalezen. Použité zkratky: lgt. – sbíral, coll. – sbírka, observ. – pozoroval, pers. comm. – osobní sdělení, PP – Přírodní památka, PR – Přírodní rezervace. Materiál byl určen nebo revidován autorem. V případě soukromých sbírek je sběratel (pokud není uvedeno jinak) shodný s vlastníkem sbírky (např. VT = Václav Týr lgt. et coll.). Seznam sbírek a jejich zkratky: AC – Arnošt Christoph, Kadaň; JK – Josef Krošlák, Plzeň; JM – Josef Mašek, Žlutice; MK – Martin Krajník, Litvínov; MS – Miloslav Šanda, Žatec; PE – Pavel Pejchal, Žatec; PU – Pavel Pucholt, Unhošť; SD – Stanislav Doležal, Plzeň-Božkov; VS – Václav Šilha, Nové Strašecí; VT – Václav Týr, Žihle; ZMP – Západočeské muzeum v Plzni. V úplnosti uvádím pouze údaje dosud nepublikované. U velmi hojných druhů (např. *Anoplotrupes stercorosus* (Scriba, 1791) a *Trypocopriss vernalis vernalis* (Linnaeus, 1758)) jsou opakovaná data nálezů ze stejné lokality uvedena ve zkrácené formě (např. IV.–VI.1990–2000). Údaje, které již byly publikovány, jsou citovány ve zkrácené formě: lokalita (kód faunistického mapového pole), rok nálezu (odkaz na literární nebo internetový pramen), např. Žihle (5946), 2008 (JUŘENA et al. 2008).

PŘEHLED ZJIŠTĚNÝCH DRUHŮ

Čeled' Lucanidae

Ceruchus chrysomelinus (Hochenwarth, 1785)
Manětín (6045), IV.1940, 1 ex., Tenfler lgt., coll. ZMP. Poznámka: v současnosti ve sledovaném území neprokázán, přestože např. v PR Střela (lokality pralesovitého charakteru s výskytem jedle) jsou pro jeho výskyt podmínky.

Sinodredon cylindricum (Linnaeus, 1758)
Bukovina (6046), bez data (NĚMEC 1984). Manětín (6045), bez data, Brožík lgt., coll. ZMP; 1939, 1940, 1944, 3 ex., bez jména sběratele, coll. ZMP; 18.VI.1959, 1 ex., F. Němec lgt., coll. ZMP. Nový Dvůr (5945), 5.VII.1987, 1 ex., 3.IV.1988, 3 ex., 15.V.1993, 1 ex., *Sorbus*, VT. Petrohrad (5846), 6.XI.1982, 2 ex., J. Suchý lgt., coll. SD; 6.III.1983, 7 ex., SD; 22.IV.2000, 1 ex., *Tilia*, VT. Poustky (5945), 26.I.1992, 1 ex., trouch *Sorbus*, MK. Rabštejn nad Střelou (5945), 1.VI.1992, 1 ex., JK. Tis u Blatna (5946), 29.IV.1994, 1 ex., *Fagus*, VT; 9.III.2002, 2 ex., P. Pejchal lgt., coll. MS. Trojany (6046), bez data (NĚMEC 1984). Žihle (5946), 11.IV.2002, 2 ex., *Fagus*, VT.

Lucanus cervus cervus (Linnaeus, 1758)
Petrohrad (5846), VII.1994, 1 ex. (A. Dána, pers. comm.); 3.VIII.2000, 1 ex., *Quercus*, VT. PP Háj Pe-

tra Bezruče (5846), 2009 (BIOLIB 1999–2010).

Platycerus caprea (DeGeer, 1774)

Manětín (6045), 1946, 2 ex., J. Polák lgt., coll. ZMP. PR Střela (5945), 27.IV.1994, 1 ex., *Prunus*, VT. Rabštejn nad Střelou (5945), 1.VI.1992, 1 ex., JK; 8.V.1993, 1 ex., Z. Doležal lgt., coll. ZMP. Tis u Blatna (5946), 8.XI.2003, 4 ex., PE. Žihle (5946), 10.VI.1984, 1 ex., 14.VII.2002, 1 ex., VT.

Platycerus caraboides caraboides (Linnaeus, 1758)
Blatno (58-5946), 1.X.1986, 2 ex., J. Suchý lgt., coll. SD. Malměřice (5846), 7.V.1993, 3 ex., Z. Klouček lgt., coll. VT. Petrohrad (5846), 1.VI.2002, 1 ex., VT.

Dorcus parallelipipedus (Linnaeus, 1758)

Trojany (6046), 17.VI.1986, 1 ex., VT.

Čeled' Trogidae

Trox hispidus niger P. Rossi, 1792

Tis u Blatna (5946), 14.VII.2003, 4 ex., VT.

Trox sabulosus sabulosus (Linnaeus, 1758)

Žihle (5946), 23.V.1989, 3 ex., 18.VI.2002, 1 ex., VT.

Trox scaber (Linnaeus, 1767)

Žihle (5946), 11.V.2000, 1 ex., 15.IX.2005, 1 ex., spadlé hnízdo *Buteo*, VT.

Čeled' Geotrupidae

Odonteus armiger (Scopoli, 1772)

Manětín (6045), 16.VI.1946, 1 ex., Sobota lgt., coll. ZMP. Poznámka: v současnosti ve sledovaném území neprokázán, přestože se zde nachází vhodné lokality k jeho výskytu (okolí Manětína a Petrohradu).

Anoplotrupes stercorosus (Scriba, 1791)

Blatno (58-5946), IV.–X.1996–2009, více ex., VT. Kalec (5945-46), 15.IV.1998, 1 ex., VT. Kračín (5945), 24.IX.1997, 2 ex., VT. Kralovice (6046), VI.1974, 1 ex., JM; IX.1990, 1 ex. MS. Lubenec (5845), VII.1979, 2 ex., JM. Manětín (6045), 16.VI.1940, 1 ex., Sobota lgt., coll. ZMP; VI.1973, 1 ex., JM. Mladotice (6046), 11.V.1999, 1 ex., VT. Odlezy (5946), 11.VI.2000, 1 ex., VT. Petrohrad (5846), 1980–1996 (SUCHÝ 1996); 9.VIII.1987, 1 ex., Z. Doležal lgt., coll. ZMP; 10.IX.1995, observ. 2 ex., 22.IV.2000, observ. 3 ex., VT. Podbořánky (5946), 17.V.2008, 1 ex., VT. PR Střela (5945), 1994 (BENEDIKT et al. 1994); IV.–X.1984–2009, více ex., VT. Rabštejn nad Střelou (5945), 1980–1996 (SUCHÝ 1996); IV.–X.1984–2009, více ex., VT. Řemešín (59-6046), 21.VIII.2004, observ. 4 ex., VT. Stebno (5846), 1980–1996 (SUCHÝ 1996). Tis u Blatna (5946), 29.IV.1995, 1 ex., 29.V.1996, observ. více ex., 24.IX.1997, 1 ex., VT; 14.IX.1997, 1 ex., PU; 16.VIII.2003, 4 ex., PE. Žihle (5946), 17.VII.1983, 2 ex., AC; III.–X.1984–2009, více ex., VT.

Geotrupes spiniger (Marsham, 1802)

Blatno (58-5946), 1995 (TÝR 1997). Tis u Blatna (5946), 28.IX.2006, 1 ex., *Bos*, VT. Žihle (5946), 13.VII.2004, 1 ex., *Cervus*, 13.X.2005, 1 ex., *Cervus*, VT.

Geotrupes stercorarius (Linnaeus, 1758)

Blatno (58-5946), 2008 (JUŘENA et al. 2008). Chyšše (5845), 12.VI.1980, 3 ex., JM. Lubenec (5845), IV.1971, 1 ex., JM. Manětín (6045), 1957 (JUŘENA et al. 2008). Tis u Blatna (5946), 2003 (JUŘENA et al. 2008). Žihle (5946), 13.VII.1933, 1 ex., Sobota lgt., coll. ZMP; 2008 (JUŘENA et al. 2008).

Trypocopris vernalis vernalis (Linnaeus, 1758)

Hluboká (5945-46), 27.VII.1992, 1 ex., VT. Pastuchovice (5946), 2.VII.1994, 1 ex., VT. Podbořánky (5946), 2.VII.1996, 1 ex., VS. Poustky (5945), 20.VII.1993, 1 ex., MK. PR Střela (5945), 1994 (BENEDIKT et al. 1994); 5.V.1996, observ. 3 ex., VT. Rabštejn nad Střelou (5945), 10.V.2002, 2 ex., *Equus*, VT. Tis u Blatna (5946), 14.IX.1997, 1 ex., VT. Žihle (5946), V.–VIII.1985–2009, více ex., VT.

SOUHRN

Ve sledované oblasti byl prokázán výskyt šesti druhů čeledi Lucanidae, tří druhů čeledi Trogidae a pěti druhů čeledi Geotrupidae. K nejzajímavějším nálezům lze přiřadit výskyt níže uvedených druhů. *Ceruchus chrysomelinus* – kriticky ohrožený druh (KRÁL 2005), který svým výskytem indikuje přírodně zachovalé lesní porosty, z České republiky je znám jen z několika lokalit. *Lucanus cervus cervus* – ohrožený druh (KRÁL 2005) s ostrůvkovitým rozšířením, který je vázaný na listnaté lesy. *Odonteus armiger* – ohrožený druh (KRÁL 2005) vyskytující se na přírodně zachovalých lokalitách (stepní a lesostepní formace, louky a pastviny, lesní světliny). *Geotrupes stercorarius* – v posledních desetiletích je tento druh zaznamenáván dosti lokálně a ne příliš hojně na zachovalých lokalitách.

LITERATURA

- BENEDIKT S., BENEDIKT V., DOLEŽAL Z., KROŠLÁK J. & CIHLÁŘ V. 1994: Entomologický inventarizační průzkum PR Střela (Coleoptera, Lepidoptera, Heteroptera). – Ms., 6 pp. [Depon. in. Okresní úřad Plzeň-sever].
- BIOLIB (1999–2010): Biological Library (mezinárodní encyklopedie rostlin, hub a živočichů). <http://www.biolib.cz>. (1.3.2010).
- JUŘENA D. & TÝR V. 2008: Seznam listorohých brouků (Coleoptera: Scarabaeoidea) České republiky a Slovenska [Checklist of Scarabaeoidea (Coleoptera) of the Czech Republic and Slovakia]. – Klapalekiana, 44 (Suppl.): 3–15.
- JUŘENA D., TÝR V. & BEZDĚK A. 2008: Příspěvek k faunistickému výzkumu listorohých brouků (Coleoptera: Scarabaeoidea) na území České republiky a Slovenska [Contribution to the faunistic research on Scarabaeoidea (Coleoptera) in the Czech Republic and Slovakia]. – Klapalekiana, 44 (Suppl.): 17–176.
- KRÁL D. 2005: Scarabaeoidea (listorozi), pp. 452–455. – In: FARKAČ J., KRÁL D. & ŠKORPÍK M. (eds): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. List of threatened species in the Czech Republic. Invertebrates. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 760 pp.
- NĚMEC F. 1984: Několik poznámek ke hmyzí zvireně okresu Plzeň-sever. – Sborník muzea Plzeň-sever (Kralovice), 1984: 35–38.
- PRUNER M. & MÍKA P. 1996: Seznam obcí a jejich částí v České republice s čísly mapových polí pro síťové mapování fauny [List of settlements in the Czech Republic with associated map fields codes for faunistic map system]. – Klapalekiana, 32 (Suppl.): 1–115.
- SUCHÝ J. 1996: Chrobáci (Coleoptera, Scarabaeoidea, Geotrupidae) v západních Čechách [Die Mistkäfer (Coleoptera, Scarabaeoidea, Geotrupidae) Westböhmens]. – Erica, 5: 119–122.
- TÝR V. 1997: Příspěvek k faunistice brouků nadčeledi Scarabaeoidea (Coleoptera) Čech, Moravy a Slovenska [Contribution to the faunistics of Scarabaeoidea (Coleoptera) of Bohemia, Moravia and Slovakia]. – Klapalekiana, 33: 239–247.